

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● № 09 (3597) ●

● ЧАЦВЕР, 16 МАЯ, 2019

ВЫДАННЕ “ГОЛАС РАДЗІМЫ” ЧЫТАЙЦЕ НА ПАРТАЛЕ ZVIAZDA.BY

Касманаўт і “Нарачанская зорка”
Стар. 2

На выставе — як на кірмашы
Стар. 3

Радасць і боль “Прарыву”
Стар. 4

СВЕТАПОГЛЯД

Памятаць. І дзяцей навучаць.

Беларусь шырока святкавала чарговую, 74-ю гадавіну Перамогі ў Вялікай Айчыннай вайне. У часе ўрачыстай цырымоніі Прэзідэнт Аляксандр Лукашэнка анансаваў праект “У славу агульнай Перамогі!”

Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка ўсклаў вянок да манумента Перамогі ў Мінску. Кветкі да манумента ўсклалі таксама сыны кіраўніка дзяржавы

Кожны народ — гэта супольная Памяць і Традыцыі. Гэта супольны клопат пра іх пераемнасць, а значыць — і пра нашу агульную будучыню. Таму такая вялікая ўвага надаецца ў Беларусі шанаванню традыцый, зберажэнню памяці пра гістарычныя падзеі.

Адной са знакавых імпрэзаў у святочна-тужлівы Дзень Перамогі стала традыцыйная цырымонія на Плошчы Перамогі ў Мінску. Аляксандр Лукашэнка 9 Мая ўсклаў вянок да манумента Перамогі. Кветкі ўсклалі й тры сыны Прэзідэнта. У цырымоніі паўдзельнічалі высокапастаўленыя чыноўнікі, кіраўнікі замежных дыпмсіі, грамадскіх арганізацый.

Прэзідэнт, як заўсёды ў такі дзень, звярнуўся да суграмадзян з прамовай, заклікаў нас адзіным фронтам змагацца за зберажэнне міру, бо ў сучасных умовах ёсць пагрозы з боку глабальнага тэрарызму, і не толькі. Кіраўнік дзяржавы пры тым згадаў далёкія суровыя саракавыя, “калі ў шэрагах беларускага супраціву змагаліся тысячы антыфашыстаў з еўрапейскіх дзяржаў: Польшчы, Чэхіі, Славакіі, Аўстрыі, Францыі, Італіі ды нават Германіі”. Цяпер, аднак, у Еўропе такой еднасці няма: “Ідзе ўзмацненне ваеннай прысутнасці на нашых межах. Перакрэслена Дамова аб ракетках сярэдняй і малой далёкасці”. Аляксандр Лукашэнка ўпэўнены: неабходны канструктыўны дыялог з усімі краінамі, “бо мір — гэта жыццё, бо любы мір — гэта лепш, чым гады ліхалецця, якія мы перажывалі не ад-

нойчы”. І мы, зазначыў Прэзідэнт, да такога дыялогу гатовыя.

Кіраўнік дзяржавы называў страшныя адрасы генацыду беларускага народа: Хатынь, Дальва, Азарычы, Шунёўка, Трасцянец... “Вялікая Перамога — безумоўная перамога жыцця над смерцю. І будучыя пакаленні павінны ведаць, якую цану заплаціў наш народ за волю. У імя добра, міру й справядлівасці. Каб такое ніколі не паўтарылася”, — упэўнены Аляксандр Лукашэнка. Ён заклікаў “зберагчы павязь паміж пакаленнямі”, каб “дзеці, унукі, праўнукі праз лёсы воінаў-пераможцаў — сваіх родных і блізкіх, якія адстаялі мір і свабоду — сябе ўсвядомілі часткаю вялікай гісторыі роднай краіны, адчулі боль велізарных страт, ацанілі веліч подзвігу савецкага салдата”.

Прэзідэнт нагадаў, што зберагчы святую памяць пра кожнага ўдзельніка вайны для нашчадкаў — галоўная мэта Усебеларускай акцыі “Беларусь памятае”. У часе прамовы ён анансаваў праект “У славу агульнай Перамогі!”. Сутнасць яго такая. Ва ўсіх раёнах Беларусі з месцаў воінскіх пахаванняў, месцаў гібелі ў гады вайны мірных жыхароў будзе ўзятая зямля. Капсулы з ёй, а таксама спісы з імёнамі загінулых 9 Мая 2020 года — у дзень 75-годдзя Перамогі — змесціць у нішы Храма-помніка ў гонар Усіх Святых у Мінску. Планаецца, што ў храме-помніку будзе й музей, дзе зберагуць гістарычную памяць пра кожнага, хто загінуў на вайне. Да праекта, мяркуецца, далучацца й прымежныя тэрыторыі Расіі ды Украіны.

І ў той жа дзень настаяльнік Усіхсвяцкага прыхода, протаіерэй Фёдар Поўны ў размове з журналістамі адзначыў глыбіню й маштабнасць новага праекта “У славу агульнай Перамогі!”. На думку святара, Бе-

ларусь заўсёды вызначалася міралюбствам, яна традыцыйна мае паяднальны пачатак. І рэалізуючы такі праект, перакананы Фёдар Поўны, мы зноў пакажам навакольнаму свету, хто мы ёсць — не пахваляючыся, а з годнасцю, з усведамленнем сябе як народа, як нацыі. Святар таксама звярнуў увагу, што 9 Мая — адно з нямногіх святаў, якое паядноўвае ўвесь беларускі народ.

Калі Прэзідэнт пасля ўрачыстай цырымоніі на Плошчы Перамогі традыцыйна гутарыў з журналістамі, у яго запыталі: як жа, на яго думку, зберагчы жывую памяць пра трагічныя, але разам з тым і гераічныя падзеі саракавых гадоў мінулага стагоддзя ў сэрцах юных грамадзян? Адказваючы на пытанне, Аляксандр Лукашэнка ўдакладніў: “Нам трэба думаць пра тое, як зберагчы галоўнае, што робіць нас людзьмі. Што арыентавана ў будучыню. І гэта, натуральна, адзін з сімвалаў нашых — Дзень Перамогі”. Ён нагадаў, што таму спрыяе ў тым ліку акцыя “Беларусь памятае”. Ды, вядома ж, акцыя ўсё не захавае: “Трэба кожны дзень дзе-небудзь што-небудзь рабіць — і паказваць гэта дзецям. А лепш за ўсё, і гэта галоўнае, каб дзеці самі рабілі. Год-два таму было маё даручэнне: каб дзеці, школьнікі заняліся помнікамі загінулым. А ў нас жа іх тысячы. І мы да кожнага помніка прыйшлі. Дзеці прыйшлі ды сваімі рукамі іх добраўпарадкавалі. Я па дарозе, пад’язджаючы да заграднай рэзідэнцыі, бачу тыя помнікі, яны прыведзены ў ідэальны парадак. Гэта зрабілі дзеці. Значыць, будучыя памятаць”.

Праблема яшчэ, прадоўжыў Прэзідэнт, і ў тым, што “часам дзеці з падчы некаторых дарослых лічаць, нібыта гэта — не наша Перамога. Што мы ледзь не агрэсарамі былі. Тое знаходзіць водгукі ў сэрцах, хай асобных,

Храм Усіх Святых у Мінску

але нашых дзяцей. Гэта дрэнна. Значыць, каб захаваць памяць, нам трэба самім не забыцца — і навучыць гэтаму сваіх дзяцей”.

Гэта — наша Перамога, і гэта, на думку Прэзідэнта, “здабытак не толькі тых людзей, хто перамог. Яны, вядома ж, галоўныя. Гэта яны прынеслі нам Перамогу. Але гэта наша годнасць, наш здабытак. Гэта й сігнал таго, што мы — нашчадкі тых, хто ўмее перамагаць”.

Іван Ждановіч

НАВИНА Ў НУМАР

Свяці, алімпійскі агонь!

Факел эстафеты “Польмя міру” асвятчае шляхі-дарогі і знакавыя месцы Бацькаўшчыны

Эстафета агню II Еўрапейскіх гульніў “Польмя міру”, якая стартвала ў Рыме (Італія) 3 мая, прайшла па тэрыторыях Славакіі, Славеніі, Венгрыі, Аўстрыі, Чэхіі, Польшчы. Удзельнікі эстафеты, несучы алімпійскі агонь, наведалі славутыя месцы тых краін. Алімпійскі агонь быў падняты й на гару Манблан, самую высокую ў Заходняй Еўропе.

12 мая завяршыўся замужны этап шляху — “Польмя міру” прыбыло ў Беларусь. Яго сустрэкалі на беларуска-польскай мяжы ў міжнародным пункце пропуску “Варшаўскі мост”. Першым беларускім горадам на шляху польмя стаў Брэст. Факеланосцы, а гэта былі вядомыя беларусы, у тым ліку ўраджэнцы Брэсцкай вобласці, пранеслі алімпійскі агонь II Еўрапейскіх гульніў па вуліцах абласнога цэнтра. Пабываў ён у Мемарыяльным комплексе “Брэсцкая крэпасць-герой”, быў спущаны на ваду Брэсцкага вяслярнага канала. Наперадзе яго чакалі яшчэ пяць гарадоў Брэстчыны: Камянец, Пінск, Мікашэвічы, Баранавічы й Косава.

У Камянецкім раёне 14 мая “Польмя міру” даставілі да Камянецкай вежы, свяціла яно і ў знакамітай Белавежскай пушчы. Сярод знакавых для вобласці месцаў, якія наведвае польмя — Музей-сядзіба Тадэвуша Касцюшкі і палацава-паркавы ансамбль у Косаве Івацэвіцкага раёна. У Мікашэвічах яго спускаць у кар’ер Рэспубліканскага ўнітарнага вытворчага прадпрыемства “Траніт”.

Гэтымі днямі факел мультыспартыўнага форума будзе гасцяваць ва ўсіх абласцях Беларусі: па шэсць дзён у кожнай. 18 мая “Польмя міру” асвеціць гарады Гродзеншчыны, потым будзе Віцебшчына, Магілёўшчына, Гомельшчына, Міншчына. У Мінску яго сустрэнуць 17 чэрвеня. А 21 чэрвеня алімпійскі агонь урачыста запаліць на Нацыянальным алімпійскім стадыёне “Дынама” ў час адкрыцця гульніў.

Віта Зорына

ISSN 0439-3619

РОДНЫЯ ВОБРАЗЫ

Касманаўт і “Нарачанская зорка”

Расійскі касманаўт з беларускімі родавымі каранямі Алег Навіцкі сустрэўся на Мядзельшчыне з Бабуля-траўніцай і даведаўся пра лекавыя ўласцівасці розных беларускіх раслін

Ці ведаеце вы, што палявыя васілёк, даўні сімвал сінявокай Беларусі, можа не проста ўпрыгожваць індыйскі чай?

Касманаўт Алег Навіцкі з чаем “Нарачанская зорка”

З такога міксу атрымаецца цудоўны напой! Зрэшты, тое не нова — даваць у чай п’ялёсткі язьміну, ружаў, іншых кветак. Вось і беларусы робяць напой з васільковымі п’ялёсткамі — пад ярскім брэндам “Kali Laska”. І не толькі з хлебам-соллю, але й з такім чаем сустракалі на Мядзельшчыне знакамітага лётчыка-касманаўта, Героя Расіі Алега Навіцкага. Ён быў ганаровым гасцем у экскурсійна-турыстычным комплексе “Аптэкарскі сад”, што ў Мядзельскім раёне. Прыязміўся ж верталёт з касманаўтам пасярод сасновага бору на зёлкавым полі. Яго мясцовыя жыхары, чула, называюць: Круць-верць поле. Бо, кажуць, ветравыя завірухі бываюць там і ў летнюю пару, і без верталёта.

Алег Навіцкі, як вядома, жыве цяпер у Падмаскоў’і, мае расійскае грамадзянства. Ды часта наведваецца ў беларускі райцэнтр Чэрвень, дзе нарадзіўся, да маці, а таксама ў Мінск, дзе жывуць яго сваякі. Сёлета, бачылі мы з тэлерэпартажаў, быў на ўрачыстасці на мінскай Плошчы Перамогі ў Дзень Перамогі. А на Мядзельшчыне 10 мая касманаўт пабываў упершыню. І, ка-

заў пасля, падумвае: ці не адпачыць яму там разам з сям’ёй! Бо “Аптэкарскі сад” аж дыхае здароўем і бадзёрасцю ў Нарачанскім краі, адным з самых экалагічна чыстых рэгіёнаў Беларусі. Побач тры возеры: Нарач, Мястра й Белае. Нарач, найвялікшае возера краіны, лучыць з Мястра маленькая рэчка Скема: усяго 180 метраў! Мястра ж, хоць і ступае Нарачы ў памерах, але ні кро-

пелькі не прайграе ў прыгажосці, папулярнасці сярод турыстаў. Дарэчы, у Мядзель на берэзе Мястра нядаўна адкрылі новенькі гагэль, цяпер чакаюць турыстаў з усяго свету. Возера Белае ля вёскі Ніўкі — частка Белаазёрскай зоны адпачынку, і таксама прыцягвае рыбаловаў і турыстаў. Вакол трох азёр — наймавернай прыгажосці лясы й палі.

Спецыялісты кампаніі “У трох озёр”, дачыной ад прадпрыемства “БелАсептика”, таксама калісьці ацанілі ўсе выгады месца. На 190 га тэрыторыі Нацыянальнага парка “Нарачанскі” пачалі вырошчваць 25 відаў траў ды іншых раслін. На тых землях забаронена выкарыстанне любых неарганічных угнаенняў, пестыцыдаў і гербіцыдаў. Таму травы, узрощаныя на іх, лічацца арганічным прадуктам. А чай Kali Laska гатуецца толькі з натуральных чайных лістоў з плантацый Індыі, Шры Ланкі, В’етнама ды іншых краін без дадання фарбавальнікаў, ароматызатараў, алей: толькі натуральныя чаі ды травы. Вытворцы свядома аб’ядналі экзатычны свет чаю і родны свет беларускіх траў — атрымалі ўнікальны прадукт.

Цяпер кампанія выпускае тры лінейкі чаёў: “Аптэкарскі сад”, “Gusto Botanico” і “Kali Laska”. Гарачыя напоі з іх пакаштаваў і касманаўт у часе вандрожкі па “Аптэкарскім садзе”. З дапамогай спецыялістаў “зорны беларус” зладзіў з раслін і сваю чайную кампазіцыю, якую назвалі “Нарачанская зорка”.

Пра карысць траў ды пра тое, як іх вырошчваюць, гасцю распавяла Бабуля-траўніца. Дарэчы, у “Аптэкарскім садзе” пазнавальныя экскурсіі для наведнікаў праводзіць менавіта яна. І хатку там сваю мае. Траўніцтва, якім пачала займацца кампанія “У трох озёр”, было традыцыяй на Беларусі здаўна, тое штукарства і сёння жывое, згадваецца ў шматлікіх казках і паданнях. Вось і ў цэнтры “Аптэкарскага сада” ёсць лабірынт Бабы-Ягі з кустоў біручыны. Там і яе драўляная постаць, далей — агарод з рэдкімі раслінамі. Ёсць на ім, напрыклад, сон-трава, шэраг траваў, занесеных у Чырвоную кнігу.

Асабліва Бабуля-траўніца ганарыцца гінга білоба, дрэўцам, якое прыжылося ў “Аптэкарскім садзе”. Кажуць, жыве яно на Зямлі больш за 300 мільёнаў гадоў, да таго ж не адносіцца ні да аднаго з масавых відаў раслін, таму вядомы біёлаг Чарльз Дарвін калісьці назваў яго “жывым выкапнем”. Дрэва гінга білоба знойдзена было ў Азіі, расло раней і ў Еўропе, ды вымерла ў часе ледніковага перыяду. У 1712-м нямецкі ўрач і батанік Энгельберт Кемпфер прывёз расліну ў Еўропу з Японіі. “У лекавых мэтах выкарыстоўваецца лісце: з іх робіцца прэпарат, які дапамагае пры 18 розных захворваннях”, — тлумачыла Бабуля-траўніца.

На Алеі ганаровых гасцей Алег Навіцкі пасадзіў і сваё дрэўца. Яблыньку. Плады яе падыдуць для прыгатавання чаёў. Бо нядаўна беларускія траўнікі таксама ўключылі садавіну й ягады ў рэцэптуру сваіх чайных кампазіцый, як тое модна цяпер на Захадзе. На развітанне касманаўт пакінуў гаспадарам фотаздымак Нарачанскага краю, зроблены з космасу, адказаў на пытанні журналістаў — мы былі якраз у прэс-туры ў Мядзельскім раёне й таксама наведаліся ў “Аптэкарскі сад”.

Ганна Лагун

ДЫЯЛОГ КУЛЬТУР

Пімен Панчанка ў Сербіі

У сербскім літаратурна-мастацкім часопісе “Масты” выйшлі новыя пераклады вершаў удзельніка Вялікай Айчыннай вайны, народнага паэта Беларусі Пімена Панчанкі

Творы Пімена Панчанкі, так склалася, нячаста й перакладалі на мовы народаў былой Югаславіі. Хаця паэзія аднаго з найболей аўтарытэтных беларускіх паэтаў XX стагоддзя добра вядомая ў розных краінах. Асобныя кнігі Пімена Емяльянавіча выходзілі на ўкраінскай, латышскай, чэшскай, іншых мовах народаў свету. Больш чым два дзясяткі зборнікаў паэзіі нашага суйчынніка пабачылі свет на рускай мове.

Падборка, якая выйшла ў “Мастах” напрыканцы мінулага года, складаецца з шасці вершаў — “Герой”, “Толькі голас”, “Крык сойкі”, “Край паэтаў”, “Родная мова”, “Коні”. Вершы, можна сказаць, класічныя, шырока вядомыя. Пераклала іх Даяна Лазарэвіч.

Гэтую маладую сербскую паэтку ўжо добра ведаюць у Беларусі. Па-першае, у друку не раз пісалі пра яе руплівасць у дачыненні да прадстаўлення беларускай паэзіі ў Сербіі.

Даяна, варта нагадаць, пераўвасобіла на сербскую й выдала ў Бялградзе асобнай кнігай зборнік паэзіі Максіма Багдановіча “Вянок”. А яшчэ таленавіты творца — перакладчыца паэзіі Янкі Купалы, Якуба Коласа, Максіма Танка, Алеся Бачылы, Міколы Чарняўскага, Віктара Шніпа, Алеся Бадака ды іншых майстроў беларускага прыгожага пісьменства. Па-другое, і сама Даяна Лазарэвіч піша вершы —

Даяна Лазарэвіч у Мінску

на беларускай мове! Гэтыя творы яе друкаваліся ў Беларусі.

Пімен Панчанка — з тых паэтаў, чья творчасць і цяпер не можа не прыцягваць чуйнага да паэтычнага слова чытача. Дык, можа быць, і ў Сербіі яшчэ будзе выдадзена асобная кніга народнага паэта Беларусі Пімена Панчанкі?.. А калі б на 75-годдзе Перамогі такім прыгожым паэтычным вянком упрыгожыць светлую памяць пра ветэрана Другой сусветнай вайны! Мо нават падаць яго шчымлівых, душэўных, і ў той жа час з высокім грамадзянскім запалам вершы ў перакладах не толькі Даяны Лазарэвіч, але і ў пераўвасобленні новых яе палчнікаў. Тых, хто пракладае новыя дарогі беларуска-сербскага літаратурнага пабрацімства на сучасным этапе.

Кастусь Ладуцька

СА СТУЖКІ НАВІН

Будзем будучыню

Прыемная вестка прыйшла з Нацыянальнага аэрапорта “Мінск”: 3 мая Прэзідэнт Беларусі ўрачыста адкрыў там другую ўзлётна-пасадачную паласу. Першая эксплуатаецца з 1981 года. Яе рэсурс неаднаразова падаўжаўся, і патрэбна было будаваць новую ўзлётку. Тое пачалі ў 2016 годзе. Масштабны інвестпраект беларусы рэалізавалі сваімі сіламі — каштоўны досвед спатрэбіцца спецыялістам і ў далейшым. Новая паласа (3700 метраў, шырынёй 60 метраў) дазваляе прымаць і адпраўляць паветраныя судны любога тыпу. Яна будзе працаваць на поўную моц ужо ў часе другіх Еўрапейскіх гульніаў, якія пройдуць у Беларусі ў чэрвені. Прэзідэнту далажылі, як плануецца наладзіць чыгуначныя зносіны сталіцы з аэрапортам, індустрыяльным паркам “Вялікі камень”. Аляксандр Лукашэнка даручыў зрабіць іх максімальна зручнымі для людзей.

А днямі стала вядома: Прэзідэнт даручыў да 2021 года будаваць у краіне Нацыянальны выставачны цэнтр. Пры тым падкрэсліў, што арганізацыя выставачнай дзейнасці — вельмі сур’ёзнае й прынцыповае пытанне для Беларусі як для экспертна арыентаванай краіны. Важнае патрабаванне: цэнтр павінен быць танным: “Трэба зрабіць проста й прыгожа, дыхтоўна, якасна”.

Наперад, Вікторыя!

Вяртае свае быллыя заваёвы ў вялікім тэнісе вядомая тэнісістка Вікторыя Азаранка. Быў перыяд, калі ў сілу розных прычын гульня не ладзілася. Калі нумар газеты здаецца ў друк (16 мая), стала вядома: яна выйшла ў 1/8 фіналу турніру ў Рыме, адолеўшы ўкраінку Эліну Світоліну ў “драматычным” матчы, як назвала яго беларуска. Матч двойчы перарываўся з-за дажджу, а ў трэцім сэце Вікторыя, саступаючы 2:5, змагла перамагчы. У цэлым, лічыць тэнісістка, матч атрымаўся вельмі высокай якасці.

Вікторыя Азаранка з беларусаў — адзіная, хто застаўся змагацца за тытул у жаночым адзіночным разрадзе. Выбылі з барацьбы нашы Арына Сабаленка ды Аляксандра Сасновіч. Перамога ж Азаранкі над Світолінай знакавая, бо апошняя два разы запар (2017, 2018) перамагала на турніры ў Рыме.

Ветэрану з Узбекістана — трактар “Беларусь” у падарунак

Беларусы памятаюць пра подзвігі прадстаўнікоў розных народаў, якія ў 1943–44 гадах вызвалілі нашу Бацькаўшчыну ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Сярод іх — 100-гадовы ветэран вайны з Узбекістана Абдурахім Маўлянаў. Ён удзельнічаў у баях за Беларусь. Пра тое сведчаць і юбілейныя медалі з нагоды 65-й і 70-й гадавін вызвалення Беларусі, якімі ветэран ушанаваны. Мяркуюцца, што атрымае ён і сёлетнюю ўзнагароду: да 75-годдзя Вызвалення. А падарунак ад Беларусі да 100-гадовага юбілею — трактар “МТЗ-82.1” — Абдурахім Маўлянаў атрымаў вясной. Ключы ад яго, паведамлі на сайце беларускага дыпрадстаўніцтва, уручыў яму Амбасадар Беларусі ва Узбекістане Леанід Марыніч.

Падарыць ветэрану трактар вырашылі на Мінскім трактарным заводзе, дапамог тое зрабіць афіцыйны дылер прадпрыемства ва Узбекістане. Трактар будзе выкарыстоўвацца на сельгаспрацоўках у дэханскай (фермерскай) гаспадарцы сям’і Маўлянавых. І, напэўна, не толькі, бо на ўрачыстым ушанаванні ветэрана было больш чым 500 гасцей. Цікава: ці ўсіх пакаталі?

Падрыхтаваў Іван Ждановіч — паводле матэрыялаў СМІ

На выставе — як на кірмашы

Нататкі з XXIII Міжнароднай спецыялізаванай выставы “СМІ ў Беларусі”, што напярэдадні Дня друку ў чарговы раз праходзіла ў Мінску

Даўным-даўно продкі нашыя прыдумалі кірмашы. А было ж там дзе разгуляцца душы! Бо хто ўвесь час працуе — таго й лёс, кажучь, балюча лупце. За што?! Мусіць, хоча: каб вочы гора-працаўнік ад зямлі часцей падымалі — на людзей паглядаў, мудрасць (а не толькі бульбу з буракамі!) збіраў, сабе ў душу зазіраў... На кірмашы ж, як вядома, не толькі гандлявалі-прадавалі, але й жаніхоў-нявестак выглядалі, сяброў сустракалі, за жыццё разважалі, чарачку падымалі... Будучыню супольна стваралі! Ну а сучасная выстава — таксама не проста забава. Там, як па мне, то ўсё цікава! Толькі ж занадта гучная, проста нейкая дэцыбельна-мікрафонная гамана з ранку да цямна — не чуваць нават зблізку... Карацей: практычна нічога й не чуваць, шанюныя мае. Затое — шмат пабачыць можна. Выставы цяпер — кірмашоў працяг: у нашым часе, у вялікай хаце ды ў сучасным фармаце. То пройдземся па ёй, пад вялікім шатром будынаку-“рамонака” — Нацыянальнага выставачнага цэнтра “БЕЛЭКС-ПА” — па мінскім праспекце Пераможцаў, 14. Паглядзім, чым жыве сёння велізарная СМІ-прастора Беларусі, хто ў гэтых завітаў, і што паказаў.

Вядома ж, ахапіць усё — ніяк не ўдасца. Толькі ўявіце сабе: больш за 400 сродкаў масавай інфармацыі было прадстаўлена! Прама па суседстве са стэндам Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцяў, да якога штогод збіраюцца беларусы замежжа, што гасцюць на выставе, працуе стэнд Кітайскай Народнай Рэспублікі. Яшчэ Наталля Перапечка, мая калега з газеты “Ляхавіцкі веснік”, напісала ў фотарэпартажы: упершыню ў журналісцкім форуме паўдзельнічала дэлегацыя Новасібірскай вобласці. Прэзентаваліся раённыя газеты, выдавецкі дом “Советская Сибирь”, сайт і абласное тэлебачанне. Эх, сам, шкада, не пабачыў. Бо там, у Сібіры, столькі беларусаў! Сама ж Наталля пісала пра ўраджэнца Новасібірскай вобласці Васілія Рудзю, што загінуў пры вызваленні Беларусі 5 ліпеня 1944 года, пахаваны ў брацкай магіле ў Ляхавічах. У інтэрнэ-

Ля гэтага стэнда збіраюцца звычайна прадстаўнікі беларускай дыяспары

це ёсць яе артыкул “Сказ пра сібірскага Васілька”.

Мы сустракаліся з зямлячкай пры стэндзе СМІ Брэстчыны — як добрыя знаёмыя, хоць знаёмыя завочна. З дапамогай Наталлі Перапечкі падбіралі здымкі, калі пісалі летась пра кніжна-культурны фест на Ляхавічыне, у Флер’янове. Родавыя карані ў загадчыцы аддзела сацыяльных пытанняў (у дзявоцтве Несцяровіч), якая й вядзе інтэрнэт-сайт “Ляхавіцкага весніка” — з гістарычных мясцін ля Баранавіч: Сталовічы, Загор’е... Па адукацыі — педагог, гісторык, у рэдакцыі з 2012 года. Знайшліся ў нас агульныя знаёмыя, нешта з тэмаў падказалі адзін аднаму, пафатаграфаваліся на святочным фоне. Дарэчы, цікавы, насычаны, да таго ж аператыўны фотарэпартаж Наталлі Перапечанкі з выставы можна глянуць тут <http://www.lves.by/?p=73823>

Пазней пабачыў Наталлю й галоўную рэдактарку газеты “Ляхавіцкі веснік” Вольгу Барадзіну на цырымоніі ўшанавання пераможцаў і лаўрэатаў XV Нацыянальнага конкурсу друкаваных СМІ “Залатая Літара”. Радуюся за землякоў: сам у 70-я пачынаў шлях у журналістыку з публікацыяй у “Будаўніку камунізму”, традыцыі якога прадаўжае “ЛВ”. Уявіце сабе: на конкурсе падалі больш за 330 заявак з усёй краіны! І ляхавіцкая, мая родная раёнка прызнаная лаўрэаткай: у намінацыі “Лепшыя матэрыялы грамадска-палітычнай тэматыкі”. А Вольга Барадзіна ўдастоена лаўрэатскага звання ў намінацыі “Лепшы рэпартаж раённых, гарадскіх, карпаратыўных і шматтыражных друкаваных СМІ”. Віншую!

Вернемся, аднак, на выставу. Яшчэ раней, чым дайшоў я да стэнда Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцяў, на якім звычайна прадстаўляюцца СМІ, выданні беларусаў замежжа ды розных нацыянальных суполак Беларусі, мы віталіся з Жаннай Раманоўскай. Журналістка, кіраўніца Цэнтра беларус-

кай культуры з Даўгаўпілса й тамтэйшай суполкі “Уздым” прадставіла зямлячку з Чарнігава. “Рэкамендавала мне паехаць на Бацькаўшчыну Галіна Варажбіт, кіраўніца нашай беларускай суполкі “Сябры”, — прадставілася Людміла Пархоменка, галоўны рэдактар Чарнігаўскай абласной газеты “Деснянська правда”. — Сама я — беларуска па родавых каранях, аднак малою была, калі бацькі перасяліліся на Чарнігаўшчыну. Моцныя повязі з зямлёй продкаў — не губляю”. Спадзяемся на супраць, спадарыня Людміла!

суполкі ў Івянцы, працавалі актывісты ўкраінскай дыяспары. Як заўсёды, салідная дэлегацыя беларусаў Рыгі: Валянціна і Барыс Піскуновы, Іна Олесава, Алёна Лазарава... Спадзяюся, нашы чытачы гэтых рупліўцаў даўно ведаюць. А з Алёнай, якая цяпер кіруе беларускай суполкай “Прамень”, мы гаварылі аб конкурсе даследчых работ “Беларусы Латвіі. Мінулае й сучаснасць”, які праводзіць Саюз беларусаў Латвіі пры падтрымцы Беларускага педуніверсітэта імя Максіма Танка. (Гл.: “3 лёсаў тэчэцца гісторыя” — ГР, 15.02.2018.) Конкурс збірае

На выставачным стэндзе — выданні беларускай дыяспары

Парадавалі добрымі навінамі нашы няштатныя карэспандэнты з Нарвы — Людміла Аннус і Віктар Байкачоў. Яны йдуць у ногу з часам — актыўна карыстаюцца інтэрнэтам, маюць свае старонкі ў сацсетках. Нават сувенір прывезлі знакавы: журналісцкая ручка — з флэшкай унутры. А навіна такая: падпісалі яны дамову аб супрацоўніцтве з Смалявіцкім райвыканкамам і тамтэйшым гуртом “Пліса”. Тэкст пра тое — падрыхтуем. Паклон — Людміле з Віктарам ды ўсім няштатным аўтарам “ГР”, без якіх наша газета была б зусім іншай. Пэўна ж, менш цікавай для беларусаў замежжа.

Пры самім жа стэндзе выступалі-спявалі артысткі з польскай

штогод шмат удзельнікаў, спрыяе паглыбленню, пашырэнню кантактаў між краінамі, братнімі народамі. Ствараецца ўнікальны Летапіс дружбы — які варта было б алічбаваць, стварыць партал у інтэрнэце. Прычым — з форумам: каб можна было знаходзіць родзічаў, весці дыялог паміж краінамі. Алёна Барысаўна абяцала падумаць. А мы — інфармацыйную падтрымку абяцаем! Хай такі праект будзе першай ластаўкай, каб ладзіць інтэрнэт-масты сяброўства між беларусамі розных краін — на больш салідным узроўні, не проста ў сацыяльных сетках.

Сустрэча з яшчэ адным земляком, і таксама вядомай асобай: Мікалай Ефімовіч. Гэта

маскоўскі журналіст, цяпер — старшыня Тэлерадыёвяшчальнай арганізацыі Саюзнай дзяржавы (па руску: ТРО Союза). Тэлеканал можна глядзець у Беларусі, падказаў, на 26-й кнопцы лічбавага інтэрактыўнага тэлебачання Zala, яшчэ ў дапамогу інтэрнэт ды Ютуб. Цікава, што калега згадаў 1981 год, калі мы, яшчэ практыканты, сутыкаліся з ім у калідорах маладзёжнай газеты “Знамя юности”! А супраць нас, гаварылі, цяпер можа быць — у асвятленні жыцця, дзейнасці актыўных беларускіх суполак Расіі, вядомых беларусаў у суседняй краіне. Спадзяюся на працяг сяброўства, Мікалай Аляксандравіч! Добрую ладзею на супраць дае й тое, што, аказваецца, у вядомай беларускай тэлежурналісткі Людмілы Кавалёвай, першай намесніцы старшыні ТРО, дзявочае прозвішча — Ждановіч. Што ж, усе людзі — радны, падсумаваў бы такое супадзенне пісьменнік Уладзімір Ліпскі.

Мікалай Ефімовіч

А тым часам на пляцоўцы “Настаўніцкай газеты” адзначае 25-я ўгодкі газета “Переходный возраст”. Юнкараў, сяброў выдання — мора! Выступаюць школьныя калектывы з розных месцаў Беларусі. Шкада толькі: добрыя словы, віншаванні амаль тонуць у бакавых дэцыбелах. Але ўсім весела! Каму цікава — загляньце на сайт газеты (якая, дарэчы, кватаравала разам з нашым выданнем да нядаўняга часу на 9-м паверсе Дома прэсы) — і пераканаецеся: ёсць што святкаваць!

Пакідаю на далей у журналісцкім блакноце цікавыя сустрэчы — не скажаш пра ўсё скарагаворкай! — пры стэндзе газеты “Зорька” (з прыгожымі, творчымі ды вясёлымі людзьмі з вёскі Пятрэвічы Навагрудскага раёна), з супрацоўніцай часопіса “Пралеска” Таццянай Краснічэнка. Спадзяюся раскажаць пра іх іншым разам.

Так што — хадзіце на падобныя выставы, паважаныя сябры. Яны, як і кірмашы, упрыгожваюць нашае жыццё: надаюць яму новыя фарбы й сэнсы.

Іван Ждановіч.
Фота аўтара.

Наталля Перапечка

Радасць і боль “Прарыву”

Напярэдадні Дня Перамогі ў Беларусі адсвяткавалі 75-годдзе з часу знакамітага прарыву фашысцкай блакады партызанскімі брыгадамі Полацка-Лепельскай зоны. У памяць пра подзвіг землякоў Васіль Шалак, ураджэнец тых мясцін, прапануе стварыць “Зялёны пояс партызанскай славы”.

Другая сусветная вайна вельмі хутка ўварвалася на Беларусь, адыходзіла ж — марудна: баі за вызваленне Бацькаўшчыны ішлі больш за паўгода. Найбольш вялікія страты нёс беларускі народ, калі вогненныя франты пракочваліся па нашых землях (тое пачалося ў Заходняй Беларусі яшчэ ў верасні 1939-га, потым былі чэрвень-ліпень 41-га, жорсткія баі за вызваленне БССР у 1943–1944 гадах). Аднак і на акупаванай тэрыторыі вайна збіралася ўраджаем смерці. Беларусь, як вядома, не здалася на літасць ворагу — яна ваявала, супраціўлялася захопнікам, стаўшы крайнай-партызанкай. Яшчэ ў студзені 1944-га на старонках часопіса “Беларусь” прыводзілася лічба: звыш 100 тысяч партызан. (Пра тое больш падрабязна раскажам у наступным нумары, у тэксце “Адроджаны часопіс “Беларусь”). Таму, мы ведаем, значныя сілы гітлераўцы вымушаны былі кідаць на барацьбу з масавым партызанскім рухам.

Наколькі жорсткія баі здараліся на партызанскім фронце? Пра больш чым 9000 спаленых карнікаў беларускіх вёсак, у тым ліку й разам з мірнымі жыхарамі, мы памятаем. Пра маштабнасць усенароднай барацьбы можна меркаваць, згадваючы падзеі красавіка-мая 1944-га ў Полацка-Лепельскай партызанскай зоне. Яшчэ на пачатку года ў рэдакцыю напісаў пра іх Васіль Шалак, наш няштатны аўтар з Санкт-Пецярбурга, родам з вёскі Матэрына Ушацкага раёна. “Да красавіка 1944-га партызанскія брыгады Полацка-Лепельскай зоны былі блакаваныя нямецка-фашысцкімі войскамі ў лесе ля вёскі Матэрына (Ушацкі раён), — піша Васіль Іванавіч. — Тая зона займала звыш 3 тысяч квадратных кіламетраў: на мясцовасці гэта чатырохкутнік з бакамі прыкладна 60 на 50 кіламетраў. Перыметр да вясны 44-га — звыш 200 км. Потым кальцо блакады ворагі пачалі сціскаць, і ў красавіку зона займала 40 на 30 км. А на момант

На мемарыяльным комплексе “Прарыву”, што ля вёскі Паперына, адзначаюць 75-годдзе падзеі

прарыву блакады зона была не больш як 10 на 10 км. На пачатку мая 1944-га партызаны з вялікімі стратамі прарвалі варажэе блакаднае кальцо. У гонар подзвігу й быў узведзены Мемарыяльны комплекс “Прарыву” — яго адкрылі ў 1947 годзе”.

А звярнуўся да нас Васіль Шалак з прапановай засяродзіць увагу беларускай моладзі на гераічнай старонцы з гісторыі Бацькаўшчыны. Зямляк прапануе членам Беларускага рэспубліканскага саюза моладзі ў сувязі з надыходзячым юбілеем Вызвалення Беларусі ад акупантаў распачаць рэальную справу: пазначыць мяжу былой партызанскай зоны. Стварыць “Зялёны пояс партызанскай славы”, высадзішы па ёй “выспачкі” маладых дрэў (па 5–10 штук) і ўсталяваўшы мемарыяльныя знакі.

У родзе Васіля Іванавіча таксама былі партызаны, і ягоны дзядзька Алесь загінуў у пару блакады: “Яго паслалі ў разведку ў родную вёску ці можа за якой-небудзь ежай, — згадвае вядомую з дзіціства сямейную трагедыю Васіль Іванавіч. — Да сваёй маці не дайшоў метраў 300: яго затрымалі немцы. Пасля кароткага допыту вывелі на гарод ля крайняй хаты й расстралялі. Другі ж мой дзядзька, Хве-

дар, таксама партызан, загінуў у дзень прарыва блакады. Нехта казаў, што бачыў, як яго ды яшчэ некалькі партызан паланілі немцы, некуды павялі. А неўзабаве пачуліся аўтаматныя стрэлы. Больш дзядзьку ніхто не бачыў. А мой бацька-партызан, Іван Міхайлавіч, апынуўся ў нямецкім палоне. Нейкая жанчына крычала з плачам, што ён не партызан, а яе муж, што яны — бежанцы, і прыехалі ў гэты лес (Матэрынскі лес!) аднекуль з-пад Глыбачкі. Тая жанчына й выратавала бацьку ад смерці — немцы яго адправілі ў канцлагер. Трапіў аж у Нарвегію: там яму давалося разам з іншымі гаротнікамі працаваць на каменяломні. Вызвалілі вязняў восенню 44-га саветкія вайскоўцы й адправілі ў Падмаскоўе, у фільтрацыйны лагер. Потым ён праходзіў вайсковую службу ў будбатарыі да 1950 года. Сярод яго ўзнагарод быў і медаль “Партызану Айчыннай вайны” 2-й ступені. Можна сказаць: пашанцавала!”.

Прапанову аб стварэнні “Зялёнага пояса партызанскай славы” Васіль Шалак выказваў, прэзентуючы ў Вушачах свае кнігі “Роздумы на вясковай лаўцы” і “Роздумя” — тое было ў студзені ды жніўні 2018 года. Ён лічыць: паколькі мяжа

былой партызанскай зоны праходзіць па тэрыторыі некалькіх раёнаў, то й патрыятычную акцыю мэтазгодна ўзначаліць камітэту БРСМ Віцебшчыны. У Віцебскі абкам маладзёжай арганізацыі палкоўнік у адстаўцы й звяртаўся на пачатку 2019 года, потым яшчэ раз. На яго думку, варыянты высадкі дрэў могуць быць розныя. Можна, скажам, пазначыць і межы поўнай зоны (220 км), і “зону красавіка” (100 км), і межы зоны непасрэдна перад прарывам блакады (40 км).

У перапісцы з нашым няштатным аўтарам мы выказалі меркаванне: пазначыць дрэвамі 220-кіламетровы перыметр па ўсёй даўжыні — няпростая справа. Нават калі саджаць выспачкі з 5–10 дрэў праз кіламетр — спатрэбіцца больш за 1000 саджанцаў і больш за 200 мемарыяльных знакаў. А калі пазначыць “перыметр 220” адпаведным чынам толькі пры дарогах? Гэта ж — і “красавіцкую мяжу” партызанскай зоны: “перыметр 100”. Пачаць жа патрыятычную акцыю можна з “перыметра 40”. Бо 40 ці нават 80 купак дрэў пасадзіць на ім, маючы дэталю распрацаваны праект “Зялёнага пояса партызанскай славы” — гэта ўжо рэальна. І мы выказа-

лі думку, што найлепш, пэўна, падыдуць тут бярозы ды сосны — “партызанскія сёстры”, а таксама й дубы, як сімвал моцы Беларусі. Але ці “запаліцца” моладзь? Ці падтрымаюць ідэю прадстаўнікі ўлады? Калі так, то дэлегацыі моладзі ад розных раёнаў Беларусі могуць, пабываўшы на Віцебшчыне, у Мемарыяльным комплексе “Прарыву”, заадно пасадзіць “свае дрэўцы”. І потым — як эстафету памяці — перадаваць клопат пра іх юным, хто падростае... Да таго ж Васіль Іванавіч марыць, каб судакрануліся з партызанскім подзвігам нашых дзядоў і прадзедаў і маладыя воіны, прызыўнікі, курсанты Ваеннай акадэміі — усе тыя, хто сёння абараняе Айчыну ці рыхтуецца “стаць у строй”.

Сын партызана з гераічнай Вушачыны, які сам стаў палкоўнікам, добра ведае: патрыятызм не нараджаюцца. Імі становяцца, калі ёсць адпаведныя ўмовы — добрыя настаўнікі, канкрэтныя патрыятычныя справы. У сваіх кнігах Васіль Іванавіч аддае даніну павагі землякам, якія ўмеюць і працаваць, і з ворагам ваяваць. А ягоны зварот да моладзі — гэта жаданне прадоўжыць эстафету памяці. І таму мы падтрымліваем ягоны патрыятычны прапановы. І маем надзею: калі ягоная ідэя “Зялёнага пояса партызанскай славы” знойдзе падтрымку ў беларускай моладзі, то, магчыма, і былыя партызаны, дзеці вайны, унукі, праўнікі беларускіх партызан як з Беларусі, так і з усяго свету таксама змогуць у патрыятычнай акцыі паўдзельнічаць. Будуць мець магчымасць увагтаць у Пояс памяці і славы сваю нітачку. Сваё дрэўца. Часцінку сваёй душы.

Мы прапанавалі Васілю Шалаку напісаць пра тое, што вядома пра партызанскую блакаду яму і ягонай старэйшай сястры Аляксандры — яна родам з 1938 года. Чытайце нататкі “Тое страшнае слова: блакада”.

Іван Ждановіч

СЛОВА І СПРАВА

Янопаль стукае ў сэрцы

Звесткі пра фальварак, што стаяў у гістарычным месцы Жабінкаўскага раёна й быў разам з людзьмі знішчаны фашыстамі, унесены ў электронную базу дадзеных “Белорусские деревни, сожженные в годы Великой Отечественной войны” — дзякуючы публікацыі ў газеце “Голас Радзімы”

Памяць бывае пасіўнай і актыўнай. Можна проста памятаць, а можна — узмацняць сілавое поле памяці, напаўняць яе жывым зместам, падключваючы свае намаганні, сваё сэрца. Наш супляменнік з Нальчыка Павел Сідарук таксама памятае пра вайну, якая прынесла стра-

шэнныя пакуты ў беларускія сем’і. Чуў ад старэйшых, якія жылі пад акупацыяй фашыстаў у гады вайны, і пра трагедыю ў Янопалі. Пра тое напісаў нам у рэдакцыю. Мы змясцілі тэкст “Трагедыя была ў Янопалі”, які па нашай просьбе падрыхтаваў журналіст з Жабінкі Анатоль Бензярук, і рэдакцыйны каментар “Непадалёк ад Крупчыцкага поля” (ГР, 27.03.2019). У канцы красавіка Павел Сідарук даслаў у рэдакцыю віншаванне з Вялікаднем і ўдзячнасць “за дамінуючую дапамогу ў зберажэнні памяці пра Янопаль. “Я напісаў у Нацыянальны архіў Беларусі: яго супрацоўнікі — мадэратары электроннай базы дадзеных “Белорусские деревни, сожжен-

ные в годы Великой Отечественной войны”, — удакладніў зямляк. — Прадаставіў артыкулы, змешчаныя ў газеце. Яны, а таксама архіўныя матэрыялы, што згадваюцца ў тэкстах, сталі падставай для ўнясення фальварка Янопаль у згаданую базу дадзеных. Тое можна пабачыць, зрабіўшы запыт на сайце. Мой 40-гадовы боль і памяць знайшлі задавальненне ў зробленым. Гэта наш з вамі, паважаныя журналісты, унёсак у свята 75-годдзя вызвалення Беларусі ад фашыстаў, і наша людское суперажыванне. Дзякую!”

Мы заглянулі на сайт. Цяпер ёсць і звесткі пра Янопаль, пра 11 расстраляных там фашыстамі людзей. І калі раней на га-

лоўнай старонцы сайта была чырвоная лічба 9096 (паказвае колькасць вёсак у базе дадзеных на час падрыхтоўкі публікацыі), то цяпер — 9097. Будзем лічыць: пад такім “кодам памяці” значыцца цяпер Янопаль у Вогненным Спісе.

Дзякуем і мы Паўлу Сідаруку за неабаякаваць да роднай

гісторыі. Віншуем з перамогай над людскім бяспамяцтвам. Дзякуем Анатолю Бензяруку, які, паведамляе нам, вядзе ў райгазеце “Сельская праўда” вялікі цыкл матэрыялаў “Ніхто не забыты, нішто не забыта” — да 75-годдзя Вызвалення Беларусі.

Іван Іванаў

Тое страшнае слова: блакада

Увесь перыяд фашысцкай акупацыі Аляксандра Рудзёнак з вёскі Матырына вызначае трыма словамі: страшна, голадна, холадна

У нашай вёсцы, што на Вушачыне, памяць пра вайну яшчэ жывая. Нікуды ж не дзелася дзіцячая памяць людзей, што яе перажылі. Праўда, не ва ўсіх цяпер ёсць жаданне й час тых ўспаміны старэйшых паслухаць. І не кожнаму сведку страшных падзей хочацца пра іх успамінаць.

Што вядома з падручнікаў

Яшчэ са школы я ведаю: Ушацкі раён Віцебскай вобласці быў акупаваны германскімі войскамі 9 ліпеня 1941 года. І адразу ж акупанты пачалі наладжваць “новы парадак”: рэжым прыгнёту, рабавання, забойстваў. А мясцовыя патрыёты шукалі магчымасці, каб супраціўляцца ворагам, злучаліся ў падпольныя групы. Для арганізацыі партызанскага руху, сцвярджаюць падручнікі па гісторыі, у рэгіён прыбылі з-за лініі фронту Ф. Ф. Дуброўскі, А. І. Кулакоў, М. Ф. Карабан ды І. Ф. Гуркоў. І ўжо ў жніўні 41-га на тэрыторыі раёна дзейнічала 6 падпольных груп — каля 100 падпольшчыкаў.

Народнае супраціўленне хутка набірала сілу. І ў кастрычніку 1942 года з дапамогай партызан быў вызвалены гарадскі пасёлак Ушачы, што паспрыяла ўтварэнню Полацка-Лепельскай партызанскай зоны. Праз год зона, свабодная

Аляксандра Рудзёнак-Шалак

ад акупантаў, мела тэрыторыі больш чым 3 тысячы квадратных кіламетраў. На ёй — каля 1200 населеных пунктаў, звыш 80 тысяч жыхароў. І гэта далёка ў тыле ворага! У лістападзе 1943-га тут дыслакаваліся 16 партызанскіх брыгад агульнай колькасцю 17 тысяч чалавек. Іх дзеянні каардынавала апэратыўная група Беларускага штаба партызанскага руху, якую ўзначальваў палкоўнік У. Е. Лабанок. Партызаны пастаянна здзяйснялі вылазкі: грамілі варожыя камунікацыі, гарнізоны, штабы, склады праціўніка, пусkali пад адхон эшалоны.

Тым часам ужо адступала пад ударамі Чырвонай арміі 3-я танкавая армія вермахта, і “неспакойны сусед” у яе тылах быў яўна не патрэбен. Таму нямецкае камандаванне прымала меры па яго ліквідацыі. Каб ачысціць ад партызан тылы, гітлераўцы ў снежні 43-га і ў лютым 44-га зрабілі пяць безвыніковых спробаў. І ўвесну 1944 года фашысты шляхам правядзення карных аперацый планавалі знішчыць партызанскія злучэнні, якія мелі рубаж абароны больш за 200 кіламетраў. Былі прыцягнуты сілы, што больш чым у 3 разы перавышалі колькасць партызанаў.

Штодня, пачынаючы з 11 красавіка, сціскалася блакаднае кальцо. Народныя мсціўцы вялі кровапралітныя баі. Ста-

новішча блакіраваных партызан пагаршалася. Да пачатку мая партызанскія брыгады вялі баі ў раёне Матырынскага лесу (9-10 км на паўночны захад ад Вушачы). Мяжа кругавой абароны партызан скарацілася да 8 кіламетраў. Прарыў і толькі прарыў мог выратаваць партызан і мірных жыхароў, якія знаходзіліся ў блакадным лесе. І вось у ноч з 4 на 5 мая 1944 года вогненнае кальцо блакады было прарвала. Партызаны выйшлі з акружэння, вывеўшы з сабой і 15 тысяч мірных грамадзян: старых, жанчын, дзяцей. Удзельнікі легендарнага прарыву сцвярджалі, што ўсе партызанскія брыгады, нягледзячы на значныя страты, захавалі бяздольнасць і працягвалі актыўныя баевыя дзеянні да прыходу Чырвонай арміі.

Што бачыла вясковая дзяўчынка

Напярэдадні юбілейнай даты я гутарыў пра тых далёкія дні са сваёй старэйшай сястрой, карэннай жыхаркай вёскі Матырына Аляксандрай Рудзёнак (бабуляй Шурай). Да моманту з’яўлення акупантаў у вёсцы (ліпень 41-га) ёй не было й пяці гадоў. Таму ўсе падзеі пачатку акупацыі яна не памятае, але нейкія з’явы моцна ўрэзаліся ў яе памяць. Напрыклад, як група немцаў заехала да іх у двор на двух фураках. У хату не заходзілі, а бралі ваду з калодзежа, каб напіцца, памыцца ды коней напайць. А ў той час у хаце былі... 7 чырвонаармейцаў на чале з афіцэрам. З’яўленне немцаў заспела іх знянацку. Падрыхтаваліся да бою: усталі з аўтаматамі ля вокнаў, дасталі гранаты. Гаспадыня, мама Шуры, разам са свякрухай прыкрылі сабой у куце пяцярых дзетак. І той чалавечы клубок калаціўся ад страху як у ліхаманцы.

На шчасце, бой не адбыўся. Немцы памылі галовы, апаласнуліся, вымылі ногі, а ваду з тазаў вылілі назад у калодзеж. Затым пагрузілі сваю маёмасць у фуры і з’ехалі, не зайшоўшы ў хату. Познім вечарам той групе чырвонаармейцаў бацька Шуры, старшыня мясцовага калгаса, даў каня з калёсамі, прадуктаў — і яны з’ехалі па палявой дарозе. Праўда, чамусьці на захад...

У памяці сястры застаўся авіяналёт, калі з самалётаў паляцелі ўніз запальныя бомбы. Пагарэльцамі сталі каля двух дзясяткаў сем’яў. Згарэў і наш падворак, мае родныя перайшлі жыць да суседзяў, у іх недабудаваную хату. Памятае Аляксандра і акоп у лесе, у якім час ад часу хавалася ад фашыстаў іх сям’я ды суседзі. Немцы ж наведвалі вёску даволі часта. На транспарт загрузалі ўсё, што траплялася на вочы. Авечак, свіней, коз, курэй і гусей таксама везлі, а кароў, цялят і коней зганялі.

Неяк па вёсцы прайшла пагалоска, што ўначы партызаны застрэлілі Янку Мядзведзя — саракагадовага мужыка. Напярэдадні той не дазволіў бежанцам набраць бульбы з калгаснага капца. Неўзабаве знайшлі забітымі за ваколіцай яшчэ двух вясцоўцаў, Захара і Васілька — яны схавалі калгаснае збожжа ад фашыстаў. Так што смерць, як кажуць, увесь час хадзіла побач. І ад такіх падзей усім было страшна.

Да лістапада-снежня бацька Шуры раздаў вясцоўцам на захоўванне калгасную маёмасць, інвентар, збожжа пад распіскі, а сам пайшоў да партызан. У сям’і з’яўляўся рэдка. Яшчэ раней у лес пайшлі многія мужчыны, у тым ліку й два нашы дзядзькі: Фёдар і Аляксандр.

Зімой 1942-га прайшла чутка, што ў райцэнтры расстралялі шмат яўрэяў: мужчын, жанчын, старых і дзяцей. Таксама страшна было, многіх жа загінулых матырынцаў добра ведалі. І тады ўжо як

18-гадовыя калгасныя даяркі Тамара Дунец і Шура Шалак (справа)

толькі да вёскі набліжаліся немцы, жыхары па глыбокім снезе і моцным морозе беглі ў лес, каб там схаватца ад няпрошаных гасцей. Таму ўвесь той перыяд фашысцкай акупацыі Аляксандра Іванаўна характарызуе трыма словамі: страшна, голадна, холадна.

На пачатку красавіка 44-га артылерыйская кананада стала чутная з усіх бакоў. Часцей з’яўляліся ў небе нямецкія самалёты: бамбілі вёску, стралялі па людзях. Кожны дзень у Матырыне з’яўляліся ўсё новыя й новыя людзі — партызаны і ўцекачы. Гэта немцы атачылі Полацка-Лепельскую партызанскую зону, сціскалі блакаднае кальцо. Паступова яно падышло зусім блізка да вёскі й бліжэйшага ляснога масіву. Да сярэдзіны красавіка ўсе будынкі (хаты, пуні, хлявы, калгасныя стайні й кароўнік) запоўніліся людзьмі — партызанамі й бежанцамі. Было шмат людзей і ў лесе. Артстральба, выбухі снарадаў і мін чуліся з усіх бакоў. Трохі спакойней становілася да ночы, хоць і ў цемры пастаянна ўзляталі асвятляльныя ракеты, гулі ў небе самалёты і скідалі бомбы на вогнішчы. У адзін з красавіцкіх дзён ішоў у родную вёску на разведку 32-гадовы партызан Аляксандр, дзядзька Шуры. І метраў за 300 ад роднага дома трапіў у нямецкую засаду. Пасля кароткага допыту яго расстралялі.

Цяпер іхняя чарга зберагаць памяць пра подзвігі дзядоў і прадзедаў

Ленінградцы змагаліся ў фашысцкай блакадзе амаль 900 дзён. Жыхарам Вушачыны таксама давалося нямаць ўсяго перажыць і ў перыяд акупацыі, і ў ходзе блакадных баёў. Калі ж партызаны прарвалі блакаднае кальцо і вырваліся з яго, немцы адыграліся на мірных насельніцтва. У маі-чэрвені яны адабралі ў сялян усіх свойскіх жывёл і птушак, вывезлі хлеб і бульбу, пад страхам смерці забаранілі праводзіць веснавую сяўбу. А ў сярэдзіне мая акупанты сагналі ўсіх

вясцоўцаў, таксама й бежанцаў, паставілі ў калону й пагналі ў бок райцэнтры. Хто не мог ісці, таго забівалі. Так вадзілі знясіленых людзей па тэрыторыі раёна амаль два тыдні. Магчыма, фашысты хацелі так прыкрывацца жывым шчытом ад надыходзячай Чырвонай арміі. Увечары ўсіх заганялі ў вялікі хлеў і зачынялі вароты. Амаль штоноч палонныя чакалі смерці ў полымі пажару. Многія маладыя жанчыны пасля тых “вандровак” сталі сівымі.

Апошнім “падарожжам” стаў дом адпачынку ў вёсцы Баркоўшчына (цяпер там санаторый “Лясныя азёры”). Размясціліся пад адкрытым небам, церусіў дробны дождж. “Нас, шасцёра дзяцей (а ўвесну 42-га ў нас нарадзіўся брат Косця), прыкрывалі сваім адзеннем мама й бабуля, — успамінае Аляксандра. — У палатах першых паверхаў спальнага корпуса немцы схавалі ад дажджу сваіх коней. Раніцай мы не ўбачылі аховы, не выглядалі з аконных праёмаў і конскія морды. І людзі пачалі разбягацца ў розныя бакі. Позна вечарам і наша сям’я была дома: так мы называлі месца, дзе да вайны стаяла наша хата, гаспадарчыя пабудовы, сад. І — нічога з таго не было. У цемры не бачылі нават траву, якой зарасло ўсё вакол. На шчасце, захавалася зямлянка, пабудаваная бацькам яшчэ на пачатку вайны. Унутры, помніцца, волка, але цёпла. Мама й бабуля прынеслі мінулагаднюю салому, вільготную ад дажджу, дык мы ў адно імгненне ўпалі на яе ды адразу паснулі. А наша мама — ёй было толькі 34 гады! — сядзела да раніцы, абанершыся спінай на сценку зямлянкі, і трымала на руках двухгадовага Косцю. Мабыць, думкі пра будучыню сям’і не давалі ёй магчымасці забыцца ў сне. А раніцай, калі мы выйшлі з зямлянкі, свяціла сонейка. Зіхацелі кропелькі вады на зялёнай траве, заліваліся песнямі шпакі. Сама прырода клікала нас да жыцця”.

Кожны год, калі надыходзіць Дзень Перамогі, мая сястра Шура, “дзіця вайны”, святкуе яго дакладна так, як і былыя франтавікі, партызаны: са слязамі на вачах. Святкуем мы і Дзень вызвалення Ушацкага раёна ад фашысцкіх акупантаў — тое адбылося 29 чэрвеня 1944 го-

да. Неўзабаве пасля тае падзеі пачаўся перапіс насельніцтва. Спецыяльныя камісіі прымалі рашэнні аб устанавленні ўзросту дзяцей, бо ў многіх былі страчаны пасведчанні аб нараджэнні. Адна з такіх камісій “амаладзіла” Шуру на адзін год — бо кволай і маленькай, пэўна, была мая родная сястрыца, якая пра жыла ў акупацыі амаль тры гады.

Васіль Шалак,
жыхар Санкт-Пецярбурга,
ураджэнец вёскі Матырына

Да штыка прыраўнялі... часопіс

У Прэс-цэнтры Дома прэсы прайшла прэзентацыя часопіса “Беларусь. Belarus” і газеты “Голас Радзімы” ў абноўленым, 8-старонкавым фармаце

Наталля Карпенка, Павел Сухарукаў (справа) і Станіслаў Цыдзік

Рэдакцыі гэтых выданняў працуюць сёння ў творчым тандэме, абодва з ліпеня 2018 года — пад дахам Выдавецкага дома “Звязда” (на 9-м паверсе Дома прэсы па вул. Багдана Хмяльніцкага, 10а). Выданні прадстаўлены й на інтэрнэт-партале ВД “Звязда” (там іх 11) — можна чытаць па ўсім свеце.

Нагодаў для прэзентацыі, што праходзіла 3 мая ў Прэс-цэнтры Дома прэсы, было шмат. Па-першае, выхад часопіса “Беларусь” быў адноўлены 75 гадоў назад: у студзені 1944-га. Заснаваны ён яшчэ ў 1930 годзе пад назвай “Чырвоная Беларусь”, ды ў сілу гістарычных абставін у 1933-м выданне часопіса перапынілася. Па-другое, прэзентацыя арганічна ўпісалася ў плынь імпрэзаў, дастасаваных да Дня друку й штогадовай выставы “СМІ ў Беларусі”. Патрэба, і аўра Дня Перамогі вымагае аддаць даніну павагі людзям, што змагаліся з ворагам, выдаючы часопіс.

Яшчэ ў 1943-м, калі ад фашысцкіх захопнікаў былі вызвалены толькі некаторыя ўсходнія раёны Беларусі, у Маскве беларускі пісьменнік Ілья Гурскі з аднадумцамі атрымаў загад:

падбіраць матэрыялы, рыхтаваць выданне часопіса. Прычым аналіз тэкстаў і здымкаў, змешчаных у №1 “Беларусі” за 1944 год (фотакопіі рарытэта перадаў нам намеснік дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Алесь Суша), яскрава сведчаць: гэта была моцная ідэалагічная зброя ў барацьбе з ворагам. Ці, кажучы вобразна, часопіс прыраўнялі да штыка. Пра тое мы раскажам пазней.

І чацвёртая прычына: у ліпені 2018-га наша газета “Голас Радзімы”, як вядома, змяніла не толькі “дах”, але й фармат: выходзіць не на 4 палосах штотомсяці, як раней — стала 8-палоснай, выдаецца два разы на месяц. І ўжо не хаваецца ўнутры газеты “The Minsk Times”: зноў з’явілася ў магазінах, кіёсках “Белсаюздрук” як самастойнае выданне. Цяпер у нас ёсць магчымасць больш грунтоўна, з большай колькасцю фотаздымкаў падаваць тэксты, асвятляць актуальныя тэмы нават на разварот.

Мадэратарам на прэзентацыі быў дырэктар-галоўны рэдактар Выдавецкага дома “Звязда” Павел Сухарукаў. У імпрэзе паўдзельнічала й намесніца галоўнага рэдактара Наталля

Карпенка: яна курыруе выхад абодвух выданняў з боку ВД “Звязда”. На прэзентацыю запрасілі прадстаўнікоў СМІ, сяброў выданняў, герояў апошніх публікацый. Сярод іх былі Надзвычайны і Паўнамоцны Амбулатор Індыі ў Беларусі спадарыня Сангіта Бахадур, драматург, лаўрэат Дзяржпрэміі СССР, старшыня Беларускага саюза тэатральных дзеячаў Аляксей Дудараў, народная артыстка Беларусі Вольга Клебановіч, пісьменніца Людміла Рублеўская-Шніп, начальнік службы культурных прэзентацый Вялікага тэатра Беларусі Валянціна Мажароўская, фотамайстар Уладзіслаў Цыдзік.

Размова на прэзентацыі была як пра гісторыю выданняў, так і пра мінуўшчыну, сучасны дзень Бацькаўшчыны. Шаноўныя госці згадвалі, як пазнаёміліся з газетай і часопісам, працавалі з рэдакцыямі, журналістамі. Давалі слушныя парады. Увогуле ўсё было вельмі душэўна. Нават нехта ў канцы пажартаў: не хапае толькі шампанскага ў званіках бакалах, каб адзначыць 75-гадовы юбілей часопіса “Беларусь. Belarus”. І Валянціна Ждановіч, адказны сакратар рэдакцыі, у тон дадала: “Ужо ў наступным годзе адзначаць будзем 90-я ўгодкі выдання — і вашу прапанову абавязкова ўлічым”.

Выступаючы на імпрэзе, спадарыня Амбулатор прызналася, што была прыемна здзіўлена тым, як дакладна, нягледзячы

на моўны бар’ер, былі перададзены нюансы больш чым двухгадзіннай размовы. І як прыгожа інтэрв’ю з ёю падалі ў часопісе. (Ён выходзіць на беларускай мове, у англамоўным варыянце і на кітайскай мове. — Рэд.) Дзякавала аўтарам, Валянціне ды Івану Ждановічам, за карпатлівую працу. Сангіта Бахадур лічыць вельмі важнай ролю абодвух выданняў у пашырэнні ведаў, інфармацыі пра Беларусь за мяжой. Расказвала: у Індыі далёка не ўсе ведаюць, што ёсць такая незалежная краіна... У працяг тэмы Аляксей Дудараў пажартаваў, спаслаўшыся на вядомы дыялог з фільма “Я родам з дзяцінства”: лепшыя дзяўчаты на танцах стаяць ля сцяны... І дадаў: “Калі хто не ведае пра нашу спакойную, міралюбную краіну — з часам абавязкова даведаецца! Можа такая “невядомасць” нам цяпер на карысць: як абарона ў неспакойным свеце”. А Вольга Клебановіч, потым і Валянціна Мажароўская дзякавалі журналістам, што часопіс надае шмат увагі падзеям у тэатрах Беларусі.

Тое адбываецца, дарэчы, у немалой ступені дзякуючы тэатразнаўцу, кандыдату мастацтвазнаўства Валянціне Ждановіч. На прэзентацыі адзначалася: “культурны блок” у часопісе не менш гаворыць пра жыццё краіны, народа, чым навіны палітыкі, эканомікі. Журналістка, пісьменніца Людміла Рублеўская выка-

зала пажаданне, каб у часопісе, як раней (калі ў ім працаваў яе муж, пісьменнік Віктар Шніп, а пазней і Янка Сіпакоў) былі таксама й літаратурныя старонкі.

Пра важнае месца газеты “Голас Радзімы” ў аднаўленні беларускага свету, праўленні велізарнага Беларускага Мацерыка (бо за межамі Беларусі жыве звыш 4 мільёнаў беларусаў) распавёў галоўны рэдактар выдання Іван Ждановіч. Беларускамоўную шматколёрную газету можна сустрэць па ўсім свеце — як вестачку з Бацькаўшчыны для таго, хто аказаўся ў далёкім краі. “Нашы супляменнікі, паведамляюць у рэдакцыю, трымаюць у руках родную газету — і прыкладваюць да сэрца з вільготнымі вачыма. І потым, як кажуць, зачытваюць яе да дзірачкі, зберагаюць як часцінку роднай зямлі”.

“Голас Радзімы” і “Беларусь. Belarus” — два родныя па духу выданні. Пішучы летапіс Бацькаўшчыны, яны расчышчаюць дарогу ў будучыню й дапамагаюць усім ахвочым знайсці свой шлях да Беларусі.

Аліса Гюнгер.
Фота аўтара.

НИКОЛИ НЕ ЗАБУДЕМ!

Нацыянальная бібліятэка Беларусі | Нацыянальны архіў Рэспублікі Беларусь

да 75-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў

НАСУСТРАЧ ПЕРАМОЗЕ

Кніжная экспазіцыя “Лясная песня” — навукова-папулярныя, літаратурна-мастацкія выданні, выяўленчыя матэрыялы, дзённікі брыгад

Мастацкая экспазіцыя: баявыя лісты, партызанскія карты, акарэльныя і графічныя замалёўкі партызанскіх будынкаў, ваенных аперацый, ілюстрацыі да артыкулаў

Адкрыццё

3 МАЯ 2019

15:00

АТРЫУМ, 3-Ш ПАВЕРХ

0+

Ваенная праўда з першакрыніц

У Нацыянальнай бібліятэцы ўрачыста распачаўся праект “Насустрач перамозе”, прымеркаваны да 75-годдзя Вызвалення Беларусі

На святочную імпрэзу былі запрошаны паважаныя госці — ветэраны Вялікай Айчыннай вайны. Наведнікі бібліятэкі цяпер могуць больш даведацца пра паўсядзённае жыццё, баявыя будні партызан Беларусі. У межах праекта “Насустрач перамозе” ўсе ахвочыя пабачаць аналагічную па назве мастацкую экспазіцыю “Насустрач перамозе”, кніжную выставу “Лясная песня”. Магчыма, і беларусы замежжа, наведваючы Бацькаўшчыну ў святочныя дні, таксама заглянуць у Нацыянальную бібліятэку.

Кніжная экспазіцыя “Лясная песня” — гэта навукова-папулярныя, літа-

ратурна-мастацкія выданні, выяўленчыя матэрыялы й дзённікі партызанскіх брыгад з фондаў Нацыянальнага архіва й Нацыянальнай бібліятэкі. Прадстаўлены артыкулы беларускіх і расійскіх гісторыкаў пра партызанскі рух на тэрыторыі Беларусі ў гады вайны, успаміны, артыкулы ветэранаў партызанскага руху й вядомых дзяржаўных дзеячаў БССР. Вялікая ўвага надаецца вызваленчаму руху беларускага народа, ягонай ролі ў перамозе над фашызмам, захаванню памяці пра паўсядзённае жыццё й баявыя будні партызан Беларусі.

Мастацкая экспазіцыя “Насустрач перамозе” носіць назву агульнага праекта, зладжана ў адпаведнасці з ім. Прадстаўлены баявыя лісткі, карты баявых дзеянняў, планы мясцовасцяў, замалёўкі ў розных тэхніках (графічныя, акарэльныя), ілюстрацыі да артыку-

лаў з дзённікаў брыгад — па-мастацку апрацаваныя матэрыялы з фондаў Нацыянальнага архіва, якія ілюструюць творчыя здольнасці партызан, мірных жыхароў, праўленых у ваенны час.

Дырэктар Нацыянальнай бібліятэкі Раман Матульскі на адкрыцці экспазіцыі расказаў пра падрыхтоўку арыгінальных экспанатаў да выставы. Ён адзначыў, што праект “Насустрач перамозе” — добрая магчымасць дакрануцца да гераічнага мінулага продкаў, ён можа прыцягнуць увагу спецыялістаў, спрыяць новым навуковым даследаванням. Зладзілі праект разам Нацыянальная бібліятэка і Нацыянальны архіў Беларусі.

Азнаёміцца з выставай можна будзе да 20 ліпеня ў галерэі “Атрыум” (3-і паверх).

Ганна Лагун

Вестачкі ад “Ластаўкі”

Эстонская суполка ў Беларусі запрашае ўсіх на канцэрты аматарскіх фальклорных калектываў з Эстоніі

Беларус у Эстоніі — не дзіва: каля 27 тысяч нашых супляменнікаў жывуць у прыбалтыйскай краіне, у некалькі разоў меншай за нашу. Іх можна сустрэць найперш у гарадах: Кохтла-Ярве, што славіцца радовішчамі гаручых сланцаў, Нарве (трэці па колькасці жыхароў у Эстоніі), Таліне — буйным пасажырскім і грузавым марскім порце. А эстонцаў у Беларусі значна менш: каля 250 чалавек. Беларусы дзякуючы СМІ добра ведаюць з іх найперш Олівера Манглуса, кіраўніка эстонскай суполкі “Ластаўка” ў Беларусі. У Рэспубліканскім цэнтры нацыянальных культур яго цэняць за тое, што ён запрашае да нас у госці шмат гуртоў з Эстоніі, ладзіць канцэрты з удзелам эстонскіх аматарскіх калектываў.

Пры сустрэчы з Оліверам высветліла: ён імкнецца, каб прыязджалі выступаць да нас у першую чаргу “звычайныя эстонцы”. Гэта, на яго думку, тыя, хто ўдзень працуе на заводзе, у полі, у школе, інстытуце альбо іншай установе, а вечарам бярэ ў рукі музінструменты, спявае ў хоры, танцуе. “Многія з іх памятаюць сацыялістычнае мінулае, таму ім вельмі цікавая наша краіна, дзе таксама не забываюцца пра тыя часы”, — дзеліцца ён меркаваннямі. Апошнія сем гадоў выступленні такіх артыстаў у розных гарадах Беларусі праходзяць амаль штомесяц: з сакавіка да позняй восені. Олівер гаворыць, што цяпер ён і яго памагатыя з Эстоніі нават і не шукаюць “гастралёраў” спецыяльна — яны самі звяртаюцца да іх з просьбай арганізаваць паездкі ў Мінск. Відаць, добрая пагалоска пайшла.

Адзін з такіх канцэртаў прайшоў сёлета 26 красавіка у ДOME культуры трактарнага завода ў Мінску пад назвай “Эстонія запрашае”. А нядаўна ў сталіцы гасцявалі 18 эстонскіх ветэранаў настольнага тэнісу.

90-гадовая спявачка з выспы Кіхну і песні ад Георга Отса

Цёплыя стасункі між эстонцамі і беларусамі склаліся яшчэ ў савецкія часы, развіваюцца й сёння. Летась, напрыклад, упершыню ладзіліся Дні эстонскай культуры ў Мінску. Яны праходзілі ў Верхнім горадзе, запамніліся дружалюбнай атмасферай і асаблівым нацыянальным каларытам. На свята да Олівера Манглуса з Эстоніі прыехала больш 200 гасцей, і ўсё — этнічныя эстонцы. Былі калектывы Rahvuskultuuriselts Kirmas, Tantsuaansambel Lee, сольныя выканаўцы Келлі Уустані і Петэр Калоумяе. Для беларусаў спяваў мужчынскі хор M. Ludigi nim. Meeskoori, іграў самабытны духавы аркестр Saxson з курортнага горада Пярну. Вялікім сюрпрызам для мінчукоў было пабачыць і пачуць вядомую ў многіх краінах 90-гадовую эстонку Вірве Кёстэр, заснавальніцу сямейнага ансамбля Perteansambel

ху адрозны ад эстонскай мовы. Жанчыны там і цяпер носяць нацыянальныя ваўняныя паласатыя спадніцы й ткуць для сябе тканіны, шыюць з іх адзенне. Там ёсць і музей, дзе сабрана калекцыя тых спадніц з самымі рознымі варыяцыямі палосак. 7 лістапада 2003 года ЮНЭСКА ўключыла культурны асяродак і традыцыі выспы Кіхну ў спіс шэдэўраў вуснай і немагэрыяльнай спадчыны чалавецтва.

Спявачка Вірве нарадзілася ў 1928 годзе ў Пярну, а цяпер жыве на выспе Кіхну, таму й сцэнчны псеўданім у яе: Вірве Кіхну. Не маючы музычнай адукацыі, напісала больш чым 400 песень. І сама спявае іх у складзе сямейнага ансамбля. Група гастралывала ў 10 краінах. Сама ж Вірве ў 80 гадоў не пабаялася ўпершыню скокнуць з парашутом. Так што яе жыццёвай энергіі можна толькі пазаздросціць.

І сёлета суполка “Ластаўка” плануе правесці Дні эстонскай

Олівер Манглус з дырэктарам Рэспубліканскага цэнтру нацыянальных культур Волгай Антоненкай

ланда і Кайда Ківі. Асабліва сцюж праграмы стане выкананне артыстамі песень выбітнага эстонскага савецкага опернага й эстраднага спевака (лірычны барытон) Георга Карлавіча Отса (эст. Georg Ots, 1920–1975). Нам ён вядомы па песнях “Хотят ли русские войны”, “Я люблю тебя, жизнь”, “Подмосковные вечера”, “Одинокая гармонь”...

Олівер Манглус раскажаў, што артысты з Эстоніі ў часе гастралёў па Беларусі часта знаёмыцца з падобнымі беларускімі творчымі гуртамі. А новыя сябры дапамагаюць гасцям далучацца да культурных традыцый беларусаў. Скажам, плённым для іх аказалася знаёмства з ансамблем беларускай песні “Церніца”, які займаецца аднаўленнем нацыянальных традыцый. Эстонцаў уразілі прыгожыя строі салістаў, інструменты, пад акампанемент якіх яны выступаюць. Даведаліся госці, што ў Магілёўскай вобласці ёсць сямейны ансамбль “Ваакс” (Арэхаўская дзіцячая школа мастацтваў, Клічаўскі раён), які спявае этнічныя эстонскія песні. Летась ён стаў пераможцам у намінацыі “Інструментальны жанр” на конкурсе “Зоркі фестывалю”, які прайшоў напрыканцы XII Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур у Гродне. Олівер Манглус добра ведае калектывы, спрыяў яго паездкам з канцэртамі ў Эстонію.

Пасля спеваў і танцаў — прамысловы турызм

У Беларусі эстонец Олівер Манглус жыве ўжо 20 гадоў. Жанаты з беларускаю, мае

дачку. Яму вельмі падабаецца наша краіна, яе прырода й жыхары. А тое, што кіраўнік суполкі эстонцаў пачаў шмат займацца й культурнай дзейнасцю, — гэта хутчэй жаданне яго сэрца, чым абавязак. Запрашаючы ў Беларусь творчыя гурты з Эстоніі, ён імкнецца паказаць суайчыннікам, як добра жывецца яму ды іншым на Беларусі. І Олівер гатовы займацца тым, пакуль хопіць сілаў і ахвоты.

Культурныя стасункі беларусаў і эстонцаў, на думку Олівера, павінны паспрыяць узаемаадносінам на глебе бізнесу. Сам ён, калі прыехаў у Беларусь у 1997-м, спрабаваў займацца розным. Цікавіўся лесам, ільном, вырабам драўляных домікаў. Па яго словах, эстонцам цікавы прамысловы турызм. У Беларусі ж папулярныя індывідуальныя й карпаратыўныя экскурсіі на розныя прадпрыемствы. Эстонцы апошнім часам змаглі пазнаёміцца са шкляной вытворчасцю завода “Нёман”: гэта Бярозаўка на Гродзеншчыне. Патрапілі на экскурсію і ў Жодзіна, дзе ўбачылі, як нараджаюцца гіганты БЕЛАЗы. Наведалі прадпрыемства жаночай бялізны “Milavitsa”, кандыгарскую фабрыку “Камунарка” ў Мінску, пабывалі ў магазіне “Лянок”, на малочных камбінатах, у калгасах і саўгасах. Вельмі цікавай для эстонцаў застаецца беларуская сталіца, дзе працуе шмат прамысловых прадпрыемстваў.

Ганна Лагун

Эстонцы на фестывалі ў Мінску ў Верхнім горадзе

Кіхну Вірве. Многіх зацікавіла і сама выспа Кіхну, адкуль прыехала спявачка. Звычайна тое выспы мясцовыя жыхары захоўваюць і перадаюць ад старэйшых малодшым. Паміж сабой размаўляюць на дыялекце, які кры-

культуры ў Верхнім горадзе Мінска. Зноў запрашаюць каля 250 гасцей з Эстоніі. Яны, як і раней, будуць спяваць, танцаваць, капіць рыбу. Зноў будзе граць аркестр Saxson з Пярну пад кіраўніцтвам Тэнеля Віл-

ПРАЕКТЫ

“Ружовы слон” у Мінску

Пашыраюцца шматбаковыя культурныя кантакты паміж Беларуссю ды Эстоніяй

Праекты — гэта заўсёды людзі. Хто цяпер спрыяе беларуска-эстонскім культурным кантактам у Мінску? На веснавой прэс-канферэнцыі ў ДOME прэсы можна было паслухаць некастрычных з іх. Тэма сустрэчы была: “Развіццё культурных стасункаў Эстоніі ды Беларусі. Прэзен-

тацыя Міжнароднага тэатральнага праекта HomoCosmos”. У размове паўдзельнічалі Вівіан Саарпэрэ — прадстаўніца эстонскай Амбасады ў Беларусі, Олівер Манглус — кіраўнік эстонскай суполкі ў Беларусі. Былі таксама творчыя людзі: Калеў Куду — тэатральны рэжысёр з Эстоніі, Кацярына Саладуха — прадюсар згаданага тэатральнага праекта з Беларусі ды Ала

Зміёва — галерыст, выдавец, арт-менеджар.

З сяброўскай размовы бачна: беларуска-эстонскі дыялог пашыраецца і ў культурнай, і ў адукацыйнай сферы. Са жніўня 2004-га дзейнічае Пагадненне аб супрацоўніцтве ў галіне культуры. І ўжо сталі звычайнымі гастролі, выступленні беларускіх гуртоў, артыстаў на канцэртных пляцоўках Эстоніі. Ладзяцца й выставы мастакоў з Беларусі (Талін, Пярну, Кохтла-Ярве...). Прадстаўнікі Эстоніі паўдзельнічалі ў “Славянскім базары ў Віцебску”, кінафестывалі “Лістапад”. Што да выяўленчага мастацтва, то Ала Зміёва мае надзею: у Эстоніі зацікавацца працамі такіх прызнаных майстроў, як Валеры Славук, Юры Якавенка, Марына Капілава. Ведае яна й творы эстонскага мастака Эдуарда Зеньчыка, адчувае: абмен

выставамі можа быць больш актыўным, узаемакарысным.

З цікавасцю ўспрынялі журналісты аповеды пра незалежны тэатральны праект Кацярыны Саладухі й Дарыюша Язерскага Homo Cosmos. Гэта серыя спектакляў, паяднаных тэмаю: чалавек, ягонае цела й цялеснасць, пошукі сябе ў прасторы й часе. Чарговая ж прэм’ера з сацыяльным падтэкстам зроблена ў Мінску па п’есе “Убачыць ружовага слана” сучаснага эстонскага драматурга Пірэта Яакса. Паставіў спектакль Калеў Куду. Ён і раскажаў: над сцэнаграфіяй, касцюмамі працавала Кацярына Шымановіч — вучаніца народнага мастака Беларусі Барыса Герлавана. Яна ўжо — уладальніца прэміі “Лепшы сцэнограф года”, вядомая працамі над спектаклямі ў Купалаўскім тэатры, хоць сталае яе месца працы — Вялікі тэатр Беларусі. Як лічыць Калеў

Рэжысёр з Эстоніі Калеў Куду

Куду, гісторыя спадабаецца мінскім глядачам: “Яна — пра незвычайных людзяў, якія жывуць у звычайным горадзе. Іх галоўнае жаданне: ператварыць у рэальнасць свае мары”

Мяркуючы па водгуках у прэсе, спектакль “Убачыць ружовага слана” карыстаецца папулярнасцю ў глядачоў. Спадзяецца, будучы таксама іншыя сумесныя беларуска-эстонскія культурныя праекты.

Рыгор Гарэшка.
Фота аўтара.

Эстонскія сябры на прэс-канферэнцыі

Вялікдзень у вялікай сям’і

Народныя беларускія традыцыі святкавання Вялікадня зберагаюцца ў Цюмені — дзякуючы Марыі Піскун ды яе шматлікім родзічам і сябрам

Марыя Піскун — з ліку людзей, што маюць павышанае пачуццё адказнасці не толькі за сябе й сваю сям’ю. Такія дбаюць, як кажуць, і за ўвесь народ, імкнуцца зберагчы, прымножыць яго традыцыі. Як бы тое пафасна ні гучала, але ж якраз на такіх энтузіястах, пагадзіцеся, і трымаецца ўвесь беларускі рух у замежжы. Мы ж, беларусы ў Цюмені, маем шчасце бачыць, як шмат сіл аддае на карысць пашырэння беларускай культуры ў рэгіёне старшыня Цюменскай абласной грамадскай арганізацыі “Нацыянальна-культурнае таварыства «Аўтаномія Беларусь»” Марыя Піскун, а таксама ўся яе вялікая сям’я. Менавіта дзякуючы гэтым таленавітым супляменнікам у сяле Пляханаве, што ў прадмесці Цюмені, штогод з 2012 года ладзіцца-святкуюцца многія традыцыйныя беларускія народныя святы. Гэта і Гуканне Вясны, і Вялікдзень, улетку — таямнічае Купалле, увосень — заможны Багач... Ужо далёка за межамі вобласці добра вядомы іх сямейны ансамбль “Спадчына”. Да таго ж добразычлівыя стасункі ў сям’і, заснаваныя на ўзаемнай любові, дапаможа адзінаму, для многіх — добры прыклад: ну можна ж і так, з песнямі ды ў супольнай стваральнай працы ісці па жыцці.

Сёлета ў Пляханаве шумна, весела адзначалі першыя вясновыя святы ў народным календары: спачатку Масленіцу-прадвесніцу, потым — Гуканне Вясны, Вялікдзень. Хоць і дажджыла, і халаднавата было ў праваслаўны дзень Уваскресення Хрыстова, ды вялікая душэўная радасць хіба ж не зрушыць усе перашкоды! Да таго ж, я потым даведлася, усе пад кіраўніц-

твам спадарыні Марыі дружна рыхтаваліся, каб парадаваць вяскоўцаў Вялікаднем. Яйкі фарбавалі ўсю ноч — шэсць дзясяткаў, калі не больш. (Наўздагон дасланама тэксту наша ўдумлівая аўтарка ўдакладніла ў хуткім часе: “Як Піскунны нафарбавалі не шэсць дзясяткаў, а ШЭСЦЬ ЛАТКОЎ: гэта 18 дзясяткаў!!! Што ж, мы фіксуем гэта як своеасаблівы Вялікодны рэкорд фарбаванак ад беларускай суполкі ў замежжы. Калі ў наступным годзе ў каго будзе больш — пішыце. — Рэд.) Закупілі таксама падарункі — як прызы дзецям ды актыўным удзельнікам свята. Яшчэ — кулічоў напаялі, сцэнар самі склалі-выпісалі, гульні прыдумалі, ды гісторыю свята для пераказу падрыхтавалі. Бо, як вядома, народныя традыцыі святкавання Вялікадня ў розных мясцовасцях Беларусі мелі свае адметнасці, а за савецкім атэістычным часам паступова губляліся.

Завіталі на Вялікодныя святы ў Пляханаўку й госці з Цюмені: артысты беларускага народнага ансамбля “Лянок” на чале з мастацкай кіраўніцай Клаўдзіяй Зуевай, начальніца адзела беларускай культуры Дома нацыянальных культур “Строитель” Юлія Чарапанова, кіраўнік рэгіянальнай беларускай грамадскай арганізацыі Сяргей Стацкевіч. Праграма ж Вялікодныя ўсіх радавала й грэла. Таксама й чай гарачы падавалі, карагоды ўсе разам вадзілі, яйкі-фарбаванкі

Марыя Піскун (злева) і Клаўдзія Зуева на Вялікодным свяце

качалі, песні спявалі. Прышоўся пры тым вельмі дарэчы гармонік Аляксандра Вахнічава, які ў музычным суправаджэнні спеваў — вялікі майстар.

Як удаецца гэтым шчырым людзям ладзіць такія прыгожыя святы? “Мы заўсёды імкнемся ўсё рабіць ад душы, — прызначае мне Марыя Іосіфаўна, — Вы ж ведаеце: большасць беларусаў — гэта простыя, добрыя,

неганарлівыя людзі. Да таго ж і не скупыя: гатовыя дзяліцца з тымі, хто да нас з добром і душой, усім, што самі маем. Мяркую, гэта па-хрысціянску. І ў тым ёсць вялікая народная мудрасць. Бо, як у нас кажуць, як ты да людзей, так і яны да цябе. І заўсёды ж лепш аддаваць, чым прасіць! А можна ж, калі ты не надта багаты, падзяліцца з іншымі сваёй радасцю, падарыць людзям, з якімі жывеш побач, некалькі прыемных імгненняў. Мы ў Пляханаўцы дзелімся любоўю і дабрывай, паказваем лепшы бок беларусаў. І людзі нам за такую ўвагу да іх удзячныя. А гэта для нас — найвышэйшая ўзнагарода”.

Дождж са снегам у Сібіры — а беларусы клічуць усіх радавацца, бо Хрыстос Уваскрос! Выйшлі самі ды іншыя паклікалі на пляцоўку вёскі. Дзеці ў гульні ўключыліся, заадно даведаліся шмат пра гісторыю свята, яго даўнія традыцыі. Людзі адчулі:

Ад рэдакцыі. У першапачатковым варыянце тэкста было напісана, што малодшая дачка Піскуноў Вера з мужам чакаюць папаўнення. Калі артыкул рыхтаваўся да друку, ад аўтара прыйшло ў рэдакцыю важнае ўдакладненне: Вера нарадзіла хлопчыка! Так што на адзін галасок і ў дружнай сям’і Піскуноў, і, спадзяемся, у гурце “Спадчына” стала больш. Віншваем усіх з папаўненнем, асабліва — бабулю Марыю і дзядулю Мікалая.

Мікалай Піскун — наш чалавек у Цюмені

разам, калі кожны дапамагае іншаму несці яго ношку, лягчэй на жыццёвай дарозе. А з такіх народных святаў і ўтвараецца, мацнее паступова супольны дух вуліцы, вёскі, сяла. Так спрадвечку было на Беларусі. Такі досвед жыцця — дружнай грамадой — прыносяць беларусы Піскунны з Бабруйшчыны й туды, дзе цяпер жывуць: у сібірскае паселішча. “Калі не мы, то хто ж?” — нібы падводзіць вынік развагам Марыя Піскун. І ў тым яна мае рацыю. А да таго, пабываўшы ў іх вялікім утульным доме, адбудаваным на чале з гаспадаром Мікалаем Аркадзевічам Піскуном, хочацца прыплюсаваць і гасціннасць гаспадароў. Было там шчодрое застолле, была нязмушаная гутарка пра галоўнае ды вечныя каштоўнасці, быў і вялікі клопат адзін пра аднаго — ва ўсіх святочна-гаспадарчых справах. Варта яшчэ дадаць: у гэтым доме заўсёды гучыць дзіцячы смех! Бо ў сям’і старэйшай дачкі Надзеі ўжо не трое — пяцёра дзяцей. Двух брацкаў там узялі пад сваю апеку. Мы іх бачылі: цікавыя хлапчкі!

Вялікі дзякуй вам за ўменне прыносіць жывую радасць у будні, за ўменне ствараць сапраўднае свята, паважаныя супляменнікі з Пляханаўкі! Нам усім — гонар быць у вас у гасцях!

Людміла Бакланова, г. Цюмень.

ДАЛЁКІЯ — БЛІЗКІЯ

Рым — за мір!

Разгортваецца дзейнасць **Культурна-адукацыйнага цэнтра “Францыск Скарына” ў італьянскай сталіцы**

У рэдакцыю напісала Ніна Пашчанка, прэзідэнт Культурна-адукацыйнага цэнтра “Францыск Скарына”. Ён быў адкрыты пры падтрымцы Амбасады Беларусі

ў Італіі 1 снежня 2018 года — гл. у Facebook: scuolaFSkaryna. Да таго ж Ніна Ігараўна — віцэ-прэзідэнт МКЦ “Содружество”, які аб’яднаў прадстаўнікоў дзяржаў постсавецкай прасторы й супрацоўнічае з 23 краінамі.

У інтэрнэце ёсць інфармацыя пра Цэнтр Скарыны на сайце Ра-

сыйскага цэнтра навукі й культуры ў Рыме (прадстаўніцтва Россотрудничества). Даведаліся: там “в школе выходного дня ребята от 5 до 16 лет изучают русский язык, литературу, математику, окружающий мир, географию, логику и развивают речь”. Спадзяемся з часам даведацца: пра што з духоўнай спадчыны нашых продкаў, з жыцця сучаснай Беларусі раскажваюць дзецям выкладчыкі ў цэнтры, што носіць імя беларуса-палачаніна.

Ніна Пашчанка напісала, што ў Культурна-адукацыйным цэнтры “Францыск Скарына” прайшла святочная імпрэза ў гонар Уваскресення Хрыстова. “Выступіў настаяльнік Нікольскага храма Рыма, святар Сяргій Варонін. Ён распавёў пра гісторыю свята, і потым вучні школы атрымалі ад яго салодкія падарункі. Хлопчыкі й дзяўчынкі на Вялікодным свяце чыталі вершы, вадзілі карагоды, гулялі,

Вялікдзень святкуюць дзеці ў Цэнтры Скарыны ў Рыме

нават казку інсцэнавалі”. Другі допіс зямлячкі — пра імпрэзу ў цэнтры ў гонар Дня Перамогі. Ён прайшоў 11 мая. “Спачатку выступілі дыпламаты Беларусі, Расіі, Казахстана. Пры тым старшы дарадца Амбасады Беларусі ў Італіі Вольга Далгаполава нагадала: 3 ліпеня Беларусь адсвяткуе 75-годдзе Вызвалення. Выступіла й Гулістан Хамзаева, наш ганаровы госць, жонка былога Амбасадара Казахстана ў Італіі — яна падарыла нашаму Цэнтру сваю кнігу з дарчым надпісам. Выступалі іншыя дыпламаты, госці цэнтра, прад-

стаўнікі культурных цэнтраў і асацыяцый. “Вучні са школы пры Пасольстве Расіі спявалі песні, чыталі вершы, зладзілі маленькі спектакль. З дапамогай вядомых у Рыме музыкантаў і спевакоў канцэрт доўжыўся паўтары гадзіны. Мы разам плакалі, слявалі, успаміналі і ганарыліся продкамі, дзякавалі усім, хто падарыў нам мір. Пасля канцэрта госці разглядалі малюнкi, дасланыя з мінскай 147-й школы, з якой мы сябруем”. А напрыканцы свята ўсе разам спявалі песню “День Победы”.

Іван Іванаў

Удзельнікі і госці святочнай імпрэзы ў гонар Дня Перамогі